

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

«Πυλώνας ανάπτυξης για την Ευρυτανία»

Πανοσιολογιώτατε, Άγιε εκπρόσωπε του Μακαριωτάτου, σεβαστοί πατέρες, κ. Βουλευτά, κ. Αντιπεριφερειάρχα, κ. Δήμαρχοι, κ. Πρόεδρε της ΟΕΣ, κυρίες και κύριοι.

Κατ' αρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την Πρόεδρο, την φιλότατη και αγαπητή κ. Αγγελική Σκοτίδα, που με τόσο μεράκι διοργάνωσε τούτη την ευλογημένη σύναξη αλλά και σύσσωμο το Δ.Σ. της ΟΕΣ, όπως επίσης και τους συνδιοργανωτές, που μου έδωσαν την ευκαιρία σήμερα να βρίσκομαι ανάμεσά σας, όχι ως εκπρόσωπος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ως Αντιδήμαρχος Αγράφων, αλλά ως Θεολόγος – εισηγήτρια μάλιστα ενός σημαντικού θέματος, όπως είναι ο Προσκηνυματικός Τουρισμός, η μορφή αυτή του τουρισμού που βασιίζεται στην πραγματοποίηση τουριστικών δραστηριοτήτων γύρω από μνημεία και χώρους θρησκευτικής σημασίας.

Αγαπητοί μου, όλα τα στοιχεία συνηγορούν ότι ο Θρησκευτικός - Προσκηνυματικός τουρισμός γνωρίζει μια αξιοσημείωτη άνθηση τα τελευταία χρόνια με ραγδαία αυξανόμενη τάση ανάπτυξης σε πολλές χώρες που διαθέτουν τις προϋποθέσεις για να δεχθούν τους επισκέπτες-προσκυνητές στηρίζοντας έτσι τις εθνικές τους οικονομίες, καθώς είναι σαφές πως η συστηματική εκμετάλλευσή του δημιουργεί οικονομικό προϊόν. Για την χώρα μας ο κλάδος αυτός είναι αμφίβολο αν έχει κατανοηθεί πόσο μπορεί να συνεισφέρει στην εθνική οικονομία και αν υπάρχει σχεδιασμός και στρατηγική περαιτέρω ανάπτυξής του. Όπως όλες οι μορφές τουρισμού, έτσι και ο θρησκευτικός τουρισμός επηρεάζει την ανάπτυξη και την οικονομία των περιοχών επίσκεψης, καθώς ο προσκηνητής μετά την εκπλήρωση των θρησκευτικών του καθηκόντων συμπεριφέρεται ως τυπικός καταναλωτής - τουρίστας, υπό την έννοια ότι έχει ανάγκη για κατάλυμα, φαγητό,

αγορά τοπικών ενθυμίων ή άλλων προϊόντων. Με άλλα λόγια, ο θρησκευτικός τουρίστας εκτός από την ικανοποίηση του θρησκευτικού συναισθήματός του αποβλέπει και στην ικανοποίηση καταναλωτικών του αναγκών.

Η οικονομική διάσταση του θρησκευτικού τουρισμού και οι δυνατότητες που παρέχει για την ανάπτυξη ορισμένων περιοχών, έχει απασχολήσει έντονα τις εθνικές τουριστικές πολιτικές και πολλούς οργανισμούς, ενώ πολλά κράτη αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και εκπονούν προγράμματα με στόχο την αύξηση του μεγέθους του θρησκευτικού τουρισμού, αναδεικνύοντας και προβάλλοντας θρησκευτικές εορτές και εκδηλώσεις. Η οικονομική αξιοποίηση του θρησκευτικού τουρισμού επιφέρει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την περιοχή υποδοχής, αφού οι επισκέπτες - προσκυνητές είναι καταναλωτές τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών με συνέπεια να απασχολείται ένας μεγάλος αριθμός επαγγελματιών, όπως τουριστικοί πράκτορες, αεροπορικές εταιρείες, ξενοδόχοι, μικροπωλητές αντικειμένων με θρησκευτικό χαρακτήρα, ειδών λαϊκής τέχνης κ.λπ.

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

1. Προσκυνητές τουρίστες, στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο. Οι τουρίστες αυτοί επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στο θρησκευτικό χώρο.
2. Τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς, του οποίου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες.

Ωστόσο ο θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να συνδέεται με άλλη μορφή τουρισμού και να αποτελεί ένα «προορισμό σταθμό» ενός μεγαλύτερου τουριστικού ταξιδιού ή να αποτελεί αυτοτελή μορφή τουρισμού, συνήθως μικρής διάρκειας σε διαφορετικές εποχές του χρόνου. Υπάρχουν μορφές του εναλλακτικού τουρισμού, οι οποίες μπορούν να συνδυασθούν με τον θρησκευτικό τουρισμό, όπως ο πολιτιστικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο εκπαιδευτικός τουρισμός, ο επιστημονικός τουρισμός, ο ορεινός και χειμερινός τουρισμός και ο περιηγητικός τουρισμός.

Στο πλαίσιο της πολιτικής των τομών και των μεταρρυθμίσεων που προωθεί η Ελληνική κυβέρνηση, το αρμόδιο Υπουργείο και η Τοπική Αυτοδιοίκηση, μεταξύ των βασικών στόχων, έχει τεθεί ως κυρίαρχος στόχος και ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος με την ανάπτυξη μορφών τουρισμού, μεταξύ των οποίων και ο λεγόμενος θρησκευτικός τουρισμός.

Πέραν της συντεταγμένης πολιτείας όμως, με το σημαντικό αυτό θέμα, από το 2003, δραστηριοποιείται ενεργά και η Εκκλησία της Ελλάδος, δια του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων, στοχεύοντας στην ανάδειξη των Ελληνικών Ιερών Προσκυνηματικών Τόπων, ενώ ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη μία σοβαρή προσπάθεια συνεργασίας με άλλες Χριστιανικές Εκκλησίες σε άλλες χώρες.

Αυτή η ομολογουμένως σοβαρή προσπάθεια της Ελλαδικής Εκκλησίας, απ' ότι γνωρίζω πολύ καλά, τελεί υπό τον Μακαριώτατο, και την Ιερά Σύνοδο, με Πρόεδρο του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων, τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Δωδώνη κ.κ. Χρυσόστομο. Το πολύ σημαντικό αυτό εγχείρημα συντονίζεται από τον Πανοσιολογιώτατο Αρχιμανδρίτη π. Σπυρίδωνα Κατραμάδο, Γραμματέα του ως άνω Συνοδικού Γραφείου, έναν κληρικό με επιστημονική κατάρτιση που διακονεί με τεράστια επιτυχία σε παγκόσμιο επίπεδο, αυτό το θέμα, ενώ υποστηρίζεται επιστημονικά από τον Ειδικό Συνεργάτη του Συνοδικού Γραφείου, κ. Χρήστο Πετρέα, Οικονομολόγο - Εμπειρογνώμονα Τουριστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης και άλλους ειδικούς συνεργάτες. Στα πλαίσια αυτής της δράσης, με απόφαση της Ιεράς Συνόδου, η κάθε Μητρόπολη έχει ορίσει έναν εκπρόσωπό της, ως συνεργάτη του Γραφείου αυτού, όπως η Μητρόπολη Καρπενησίου αλλά και όλες οι Μητροπόλεις της Ελλάδος, προκειμένου να μετάσχει η εκκλησία ενεργά στον τομέα αυτό.

Στο πλαίσιο αυτής της ευρύτερης προσπάθειας ανάδειξης πόλων έλξης και επισκέψιμων περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος, από την Εκκλησία, το πλήθος των θρησκευτικών ιερών μνημείων και τόπων δεν μπορεί να μην έχει μία σημαντική θέση, δεδομένου ότι μεγάλο ποσοστό των σημαντικών για την Ελλάδα τουριστικών

αγορών, έχει θρησκευτικούς δεσμούς με την χώρα μας, και οι επισκέπτες εκφράζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για να βρεθούν κοντά σε αυτά τα Ιερά Μνημεία.

Εδώ θα πρέπει να σας αναφέρω πως με κέντρο τις Ιερές Μητροπόλεις και τις μεγάλες ενορίες, διοργανώνονται εκατοντάδες επισκέψεις – προσκυνήματα σε θρησκευτικούς τόπους. Μόνο στο εσωτερικό της χώρας διακινούνται, προς τα πάσης φύσεως Μοναστήρια, περισσότερα από 800.000 άτομα, κάθε χρόνο. Πρόκειται για ένα τεράστιο θέμα που θα πρέπει να το προσεγγίσουμε σοβαρά και πειθαρχημένα.

Ποιοι άλλοι μπορεί να είναι οι προσκυνητές επισκέπτες στον τόπο μας;

Σύμφωνα με μια επίσημη έρευνα:

- Κύπριοι, Ρώσοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, Ρουμάνοι (Ορθόδοξοι)
- Απόδημοι Έλληνες από τις δυτικές & βόρειες Ευρωπαϊκές χώρες
- Απόδημοι Έλληνες από την Αμερική, την Αυστραλία, την Αφρική
- Πανεπιστημιακές ομάδες θρησκευτικών, αρχαιολογικών, βυζαντινών σπουδών από τα πανεπιστήμια

Σύμφωνα επίσης με την ίδια έρευνα, ο Προσκυνηματικός Τουρισμός από την πλευρά της Ρωσίας στη χώρα μας έχει αυξηθεί κατακόρυφα.

Ο θρησκευτικός Τουρισμός όμως, τελευταία, έχει απασχολήσει και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, που δικαιολογημένα έχει δώσει ιδιαίτερη σημασία, στον σπουδαίο αυτό τομέα, καθότι ο προσκυνητής αποτελεί έναν ειδικό στόχο της τουριστικής βιομηχανίας. Ήδη σε επίπεδο Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος, για τον θρησκευτικό Τουρισμό έχουν γίνει σημαντικά βήματα, τόσο από τον κ.

Μπακογιάννη, όσο και από τον αρμόδιο Θεματικό

Αντιπεριφερειάρχη κ. Ηλία Σανίδα, ενώ με ξεχωριστό ενδιαφέρον έχει ασχοληθεί με το κομμάτι αυτό και ο Αντιπεριφερειάρχης Ευρυτανίας Άρης Τασιός, ένας άνθρωπος που έχει ιδιαίτερες επιστημονικές γνώσεις επί του θέματος, όπως και οι Δήμαρχοι της Περιφερειακής μας Ενότητας. Απ' ότι γνωρίζω μάλιστα πολύ

σύντομα αυτά τα βήματα θα φτάσουν και στον τόπο μας, προκειμένου να δραστηριοποιηθούμε εμπράκτως ως Περιφερειακή Ενότητα και ως Δήμοι, επ' αυτού πιο δυναμικά.

Όμως κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συμπατριώτες, παρότι στην Ελλάδα, έχει αναπτυχθεί σημαντική δραστηριότητα, περί των προσκυνηματικών ταξιδίων και επισκέψεων σε θρησκευτικούς τόπους και ιερά μνημεία, πιστεύω ότι ως Ευρυτανία και δη ως πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση υστερούμε σε συγκεκριμένα στοιχεία στον τομέα αυτό.

Για το λόγο αυτό θεωρώ πως θα πρέπει άμεσα να προχωρήσουμε όλοι οι φορείς σε ένα γενικότερο στρατηγικό σχεδιασμό, σε ένα master plan, που θα αφορά όλη την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος και τις Ιερές Μητροπόλεις, με συγκέντρωση ικανών στοιχείων της υφιστάμενης και της μελλοντικής δραστηριότητας, προκειμένου να γίνουν κατάλληλοι προγραμματισμοί για την συνέχεια, ενός υλοποιήσιμου σχεδίου.

Για να ενσαρκωθεί αυτός ο στρατηγικός σχεδιασμός σε τοπικό επίπεδο, απαιτείται η απόλυτη συνεργασία μεταξύ Εκκλησίας και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μια συνεργασία ουσίας που θα στοχεύει στη συλλογή στοιχείων αναφορικά με τα χαρακτηριστικά της δραστηριότητας του προσκυνηματικού και θρησκευτικού τουρισμού στην κάθε Μητρόπολη και στον κάθε Δήμο της Περιφέρειας ξεχωριστά. Επίσης απαραίτητη θεωρώ και την συνεργασία με τα κατά τόπους Τουριστικά Γραφεία που οργανώνουν τις δραστηριότητες αυτές, με τον εμπορικό Σύλλογο, με τους ιδιοκτήτες των Ξενοδοχείων και καταλυμάτων στις περιοχές, ακόμη και με τους Πολιτιστικούς Συλλόγους, έτσι ώστε να χτιστεί ένα γενικότερο πλάνο δράσης πάνω σε στέρεες βάσεις.

Προσφέρετε όμως ο τόπος μας για να «ευδοκιμήσει» αυτό το «προϊόν»; Βεβαίως και προσφέρετε καθότι η ηρωτόκος και αγιοτόκος Ευρυτανία, είναι εκείνος ο ευλογημένος τόπος που έχει σπουδαία, πανελλαδικά προσκυνήματα, ιστορικά μοναστήρια, πολλά και διάσπαρτα Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, σε όλη σχεδόν την Ευρυτανία.

Στην Ευρυτανία δεν έχουμε μόνο τα 2 μεγάλα και γνωστά Μοναστήρια σε όλους μας, την Ι. Μ. Προυσού και τη Μονή Τατάρνης. Η ευλογημένη γη της Ευρυτανίας είναι διάσπαρτη από πολλά Θρησκευτικά μνημεία, που πρέπει να αναδειχθούν και φυσικά να αξιοποιηθούν ανάλογα.

ΘΑ ΑΝΑΦΕΡΘΩ ΣΕ 4 ΑΠΟ ΑΥΤΑ

Ιερά Μονή Προυσού

Ένα από τα μεγαλύτερα προσκυνητικά κέντρα στην Ελλάδα και γενικότερα του ορθοδόξου κόσμου βρίσκεται στο νομό Ευρυτανίας. Η Μονή Προυσού απέχει 32 χλμ. από το Καρπενήσι και 52 χλμ. από το Αγρίνο. Η Μονή είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και γιορτάζει στις 23 Αυγούστου.

Το όνομά της η Μονή το οφείλει στην θαματοουργή εικόνα την Παναγίας της Προυσιώτισσας. Η εικόνα εικάζεται ότι κατασκευάστηκε από τον ίδιο τον Ευαγγελιστή Λουκά και κατάγεται από την Προύσα της Μικράς Ασίας.

Η Μονή ιδρύθηκε γύρω στον 9-το αιώνα. Την περίοδο εκείνη Αυτοκράτορας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ήταν ο Θεόφιλος, γνωστός εικονομάχος. Οι κάτοικοι της περιοχής της Προύσας, στην Μικρά Ασία, φοβούμενοι ότι θα εξαγγείλει διάταγμα για την καταστροφή της την φυγάδευσαν στην Στερεά Ελλάδα. Σύμφωνα με την παράδοση, η σημερινή τοποθεσία της μονής συνδέετε με το καταφύγιο της εικόνας κατά τους χρόνους της εικονομαχίας. Στην περιοχή την μετέφεραν δύο νέοι οι οποίοι εικάζεται ότι είναι και οι ιδρυτές της Μονής αλλά και οι πρώτοι μονάχοι.

Η ιστορία της Μονής συνδέετε στενά με την ιστορία του Καρπενησίου και γενικότερα της Στερεάς Ελλάδας. Κατά την διάρκεια της Επανάστασης του 1821 στην μονή υπήρχαν πολλοί μοναχοί οι οποίοι βοήθησαν πολύ στον αγώνα των Ελλήνων. Οι μονάχοι είχαν δημιουργήσει σχολείο μέσα στη μονή και φρόντιζαν για την μόρφωση των νέων της περιοχής. Πολλές φορές το μοναστήρι έγινε το καταφύγιο για πολλούς από τους αγωνιστές της Επανάστασης όπως τους Λάμπρο Κατσαντώνη, Γεώργιο

Καραϊσκάκη, Μάρκο Μπότσαρη και πολλούς άλλους. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης φιλοξενήθηκε στην Μονή κατά της διάρκειας της ίασής του από μία πολύ σοβαρή νόσο. Σε ένδειξη ευγνωμοσύνης προς την Μονή ο Καραϊσκάκης δώρισε το ασημένιο κάλυμμα της εικόνας. Για πολλούς αποτελεί θαύμα το γεγονός ότι η Μονή έμεινε αλώβητη από την καταστροφική μανία των Τούρκων.

Το 1944 αποτέλεσε χρονιά σταθμό για την ιστορία της Μονής. Στις 16 Αυγούστου εκείνου του χρόνου ένα αρκετά μεγάλο τμήμα της Μονής κάηκε από του Γερμανούς. Η φωτιά αυτή άφησε πίσω της κατεστραμμένα κειμήλια , ιερά σκεύη και πολλά ιερά βιβλία αλλά και χειρόγραφα μοναχών. Από τους πιστούς δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός το ότι για άλλη μία φορά η εικόνα διασώθηκε.

Η ανοικοδόμηση του ναού έγινε πού αργότερα. Το έργο αυτό ξεκίνησε από τον ηγούμενο Γερμανό και συνεχίστηκε από τον μετέπειτα ηγούμενο Γρηγόριο κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1970.

Η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας είναι γεμάτη από αφιερώματα πιστών. Είναι τοποθετημένη στο καθολικό της Μονής μέσα σε ασημένιο κάλυμμα (δωρεά του Γ. Καραϊσκάκη).

Η πρόσβαση με λεωφορείο είναι καλή όμως απαιτούνται και κάποιες διορθωτικές παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο.

Ιερά Μονή Τατάρνας

Το πρώτο μοναστήρι σύμφωνα με την παράδοση χτίστηκε τον 11ο αι. και καταστράφηκε 300 χρόνια αργότερα. Το δεύτερο χτίστηκε το 1556. Ο Κουρτ Πασά κατάστρεψε το μοναστήρι το 1823, επειδή φιλοξενούσε κατά καιρούς μεγάλους δασκάλους του Γένους και χιλιάδες αρματωλούς. Το τρίτο μοναστήρι ξαναχτίστηκε από το 1841 έως το 1844 από Βαυαρούς αξιωματικούς μηχανικούς κατόπιν εντολής του Όθωνα. Η ολοκληρωτική καταστροφή του μοναστηριού έγινε το 1963 έπειτα από κατολίσθηση στην περιοχή. Το 1970 και σε απόσταση 500 μέτρων από το παλιό μοναστήρι, χτίστηκε καινούργιο. Παρόλες τις περιπέτειες και καταστροφές σώθηκαν πολλά σπάνια και πολύτιμα ιερά κειμήλια. Διαθέτει βιβλιοθήκη με

633 έντυπα. Επίσης σώζονται μερικά αξιόλογα έντυπα από το 1544-1578 που έχουν εκδοθεί στη Βιέννη, Βενετία και άλλες πόλεις της Ευρώπης και την ψηφιδωτή εικόνα 'Ο Βασιλεύς της Δόξης', που χρονολογείται στα 1350. Απέχει 70χλμ. από το Καρπενήσι και το οδικό δίκτυο είναι υποφερτό με λεωφορείο.

Ιερά Μονή Παναγίας Στάνας Αγράφων

Μεταξύ των χωριών Επινιανά και Άγραφα, προς τα Βόρεια του χωριού Κρέντη, είναι χτισμένο στο σπήλαιο ενός γρανιτένιου βράχου το καθολικό της Μονής "Παναγίας Στάνας" των Αγράφων. Η ιστορία της είναι συνυφασμένη με πολλές παραδόσεις και θρύλους. Η γιορτή της Παναγίας τιμάται στις 7 και 8 Σεπτεμβρίου. Λέγεται ότι περί τα μέσα του 12ου αιώνα βρέθηκε στο βάθος της σπηλιάς από βοσκούς, η εικόνα της Γέννησης της Θεοτόκου. Έτσι έγινε η ανέγερση του μικρού ναού. Μια άλλη παράδοση αναφέρει ότι η εικόνα αυτή μεταφέρθηκε από το χωριό Στάνο της Αμφιλοχίας για να προφυλαχθεί από τους εικονομάχους ή ότι η ονομασία της προέρχεται από τις στάνες των κτηνοτρόφων που υπήρχαν παλαιότερα σε αφθονία στη γύρω περιοχή και ότι η εικόνα τις προστάτευε. Ο Ναός έχει σχήμα σταυρικό με τρούλο ύψους 7 έως 8 μέτρων και είναι του 15ου ή του 16ου αιώνα, τότε που η ευρύτερη περιοχή των Ευρυτανικών και των Θεσσαλικών Αγράφων απαρτιζόταν από πολλές χιλιάδες κατοίκους. Το τέμπλο είναι μικρό αλλά εξαιρετικής τέχνης ξυλόγλυπτο. Οι εικόνες που κοσμούν το ναό είναι έργα επιχωρίων αγιογράφων της Βυζαντινής σχολής των Αγράφων (Θεοφάνους, Διονυσίου και άλλων). Στη δυτική πλευρά του Ναού αλλά και στα υψηλότερα μέρη του σώζονται τοιχογραφίες. Οι πιο ευδιάκριτες είναι στον τρούλο με κυρίαρχη τη μορφή του Παντοκράτορα. Όμως η υγρασία του σπηλαίου αλλά και τα επιχρίσματα των νεώτερων που θεωρούσαν κατά καιρούς ότι κατ' αυτό τον τρόπο καλλωπίζεται ο ναός, προκάλεσαν αρκετές φθορές. Παλαιότερα η ιστορία αναφέρει ότι η Μονή είχε και μοναχούς οι οποίοι επιβίωναν από τη καλλιέργεια των μικρών κήπων που υπάρχουν κάτω από τη Μονή, από την κτηνοτροφία και από τις εισφορές των ευλαβών προσκυνητών.

Ναός της Αγίας Παρασκευής, στα Βραγγιανά

Χρονολογείται από το 1605. Υπήρξε γνωστό ως Ελληνομουσείο Αγράφων – Σχολή Γούβας. Ήταν το πανεπιστήμιο της εκείνης εποχής, όπου δίδαξε μεταξύ άλλων και ο Κοσμάς ο Αιτωλός. Το Μοναστήρι της Στάνας και την Αγία Παρασκευή στα Βραγγιανά πέρυσι τα επισκέφτηκε και ο Προκαθήμενος της Ελλαδικής Εκκλησίας κ.κ. Ιερώνυμος. Ιστορικές επισκέψεις καθότι ήταν η πρώτη φορά που επισκέφτηκε αυτές τις ευλογημένες περιοχές Αρχιεπίσκοπος. Εδώ το οδικό δίκτυο είναι δύσκολο και η πρόσβαση με λεωφορείο αδύνατη.

Στη συνέχεια θα αναφερθώ επιγραμματικά και σε κάποια άλλα σημαντικά μνημεία του τόπου μας, που θα πρέπει να αξιοποιηθούν και να προβληθούν κατάλληλα, όπως είναι ο Άγιος Λεωνίδης, στο Κλαυσί (5ος αι.), η Ι.Μ. Μεταμόρφωσης Σωτήρος. Βράχας (1660), ο Άγιος Αθανάσιος στο Βασιλέσι Πρασιάς (1652), Ι.Μ. Στάνας, η Μεταμόρφωση Σωτήρος. Αν. Φραγκίστα (ανακ. 1725), Παναγία. Αν. Φραγκίστα (Περ 1800), Μεταμόρφωση Σωτήρος. Δάφνη (περ. 1785), Παναγία. Δομιανοί (περ. 1750), ο Ιερός Ναός της Αγίας Τριάδας στο Καρπενήσι, ο Ι.Ν. της Παναγίας στο Κερασοχώρι (περ. 1750), η Παναγία στα Κουμάσια (περ. 1650), ο Ι.Ν. της Παναγίας στην Μαυρομάτα, οι Αγ. Ταξιάρχες στο Μάραθο (περ. 1770), η Γέννηση της Θεοτόκου. Νεράιδα (1608), ο Άγιος Ιωάννης στην Παλαιοκατούνα (1850), ο Άγιος Ιωάννης στην Παπαδιά (1660), ο Άγιος Δημήτριος στο Παυλόπουλο (1666), η Αγία Τριάδα στα Πετράλωνα (1598), η Κοίμηση της Θεοτόκου στα Φουσιανά Πρασιάς (1679), η Παναγία και ο Άγιος Δημήτριος στο Τροβάτο (1644), η Ζωοδόχος Πηγή στη Φουρνά (περ. 1700) η Παναγία στη Χρύσω (τοιχ. 1725).

Τι θα πρέπει να κάνουμε όμως για να δημιουργήσουμε όλες εκείνες τις προϋποθέσεις, έτσι ώστε η Ευρυτανία, να γίνει ένας αξιόλογος προσκληνυματικός προορισμός;

Θα πρέπει άμεσα όπως προείπα, όλοι μαζί, Αυτοδιοίκηση, εκκλησία, φορείς, επιχειρηματίες να προχωρήσουμε στην εκπόνηση ενός οργανωμένου σχεδίου δράσης και ταυτόχρονα στην από κοινού

σύναψη ενός συμφώνου στοχευμένης συνεργασίας, για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Βασικό στοιχείο αυτής της κίνησης, η εκπόνηση ενός επισήμου προσκυνηματικού χάρτη της Ευρυτανίας, με τη σημείωση όλων των ιστορικών Ναών, Μοναστηριών και προσκυνημάτων ανά ενορία.

Να προχωρήσουμε άμεσα στην δημιουργία Ιστοσελίδας των Μοναστηριών και όλων των άλλων μνημείων στην Ευρυτανία, σε 3 τουλάχιστον ξένες γλώσσες, συνδεδεμένη με τη διαδικτυακή πύλη του Υπουργείου Τουρισμού και το Συνοδικό Γραφείο Προσκληνυματικών Περιηγήσεων.

Να προβούμε ταυτόχρονα, στη δημιουργία Σειράς μικρών spot για προβολή στο youtube.com, στην εκτύπωση εντύπου με πληροφορίες, επίσης σε 3 ξένες γλώσσες και στην αποστολή όλου του πληροφοριακού υλικού στο διαδίκτυο.

Να εκμεταλλευτούμε και να αξιοποιήσουμε την λίμνη Κρεμαστών με πλωτές περιηγήσεις σε πολλά σημεία της, στο βυθισμένο Μοναστήρι της Παναγίας της Επισκοπιώτισσας και με την δημιουργία προβλήτας στο Μοναστήρι της Τατάρνας.

Να εκμεταλλευτούμε το μοναδικό φυσικό περιβάλλον του τόπου μας και να επενδύσουμε σε αυτές με πολλαπλές δράσεις.

Επίσης θα πρέπει να προχωρήσουμε σε συνεργασίες με επιμελητήρια για ταυτόχρονη προώθηση της τοπικής κουζίνας ή προϊόντων, με Πανεπιστήμια, ώστε να προμηθευτούν όλοι οι καθηγητές έρευνες, μελέτες και πληροφορίες και να τα εντάξουν στη διδακτέα ύλη και να ενημερώσουμε σχετικά όλο τον τουριστικό τύπο Ελλάδας γύρω από αυτό το θέμα.

Η Περιφέρεια και οι Δήμοι θα πρέπει να προχωρήσουμε στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την κατασκευή ή συντήρηση υποδομών, όπως είναι το οδικό μας δίκτυο, που δεν προσφέρεται για την διέλευση λεωφορείων, να ενημερωθούν οι συνδημότες μας για τη συμβολή του θρησκευτικού τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου, προκειμένου μέσα από ένα ορθολογικό σχεδιασμό να ενισχυθεί η τοπική επιχειρηματικότητα. Η περιοχή του Δήμου

Αγράφων και εν γένει η Ευρυτανία, μπορεί και πρέπει να εκμεταλλευτούν οπωσδήποτε τη γεωγραφική τους θέση, η οποία συνιστά παράγοντα που ευνοεί την ανάπτυξη του θρησκευτικού-προσκυνηματικού τουρισμού, από πολλές πλευρές.

Σε αυτή τη μορφή του τουρισμού απαιτείται η χάραξη ειδικής στρατηγικής με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φυσικών και νομικών προσώπων, ώστε να αναδειχθεί και να προβληθεί ο θρησκευτικός τουρισμός και η γενικότερη πολιτιστική αξία των θρησκευτικών μνημείων της περιοχής μας.

Επίσης σημαντική είναι η δημιουργία ενός εκκλησιαστικού - θρησκευτικού μουσείου στον τόπο μας, όπου θα συγκεντρωθεί όλος αυτός ο θησαυρός που υπάρχει, και θα αναδεικνύει τον ισχυρό δεσμό της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία και το σημαντικό ρόλο της εκκλησίας στην ελληνική ιστορία. Επ' αυτού, διαπίστωσα σε χθεσινή συζήτηση, ότι ο Αντιπεριφερειάρχης μας, έχει κατά νου ένα κυριολεκτικά σπουδαίο σχέδιο, που αν υλοποιηθεί θα επιφέρει πολλαπλά οφέλη.

Σεβαστό Προεδρείο, αγαπητοί Σύεδροι

Ο θρησκευτικός Τουρισμός είναι ένα τεράστιο κεφάλαιο, με ξεχωριστές προοπτικές για τον τόπο μας, που δεν μπορούν να αναλυθούν σε αυτό το συνέδριο.

Επειδή το θέμα είναι πολύ σοβαρό προτείνω την διοργάνωση ξεχωριστής Διημερίδας, στο αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, εδώ στο Καρπενήσι, υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου και του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων, άλλων εκκλησιών, με την συμμετοχή της Περιφέρειας Στερεάς, των 5 Ιερών Μητροπόλεων της Περιφέρειας, των Δήμων, εκπροσώπων των Ταξιδιωτικών Γραφείων, των Ξενοδόχων και Καταλυμάτων και συγκεκριμένων εκπροσώπων Μουσείων και Συλλόγων.

Έχουμε την δυνατότητα και μπορούμε αν θέλουμε σε αυτό το κομμάτι να πετύχουμε πάρα πολλά προς επωφελεία όλων.

Σας ευχαριστώ

